

CHARLES BAUDELAIRE

Franciski mojoj pohvale
(Franciscae meae laudes)

Stihovi sastavljeni za učenu i pobožnu kitničarku

S novih žica pjevam sada
Tebe što mi pruži mlada
Samotnome srcu slada.

Nek ti čelo vijenac resi,
Jer ti divna žena jesi:
Po tebi se čiste grijesi.

Blagorodnoj slična Leti,
S tebe pijem cjelov sveti:
Privlačna si ko magneti.

Kad oluja mojih mana
Smrači staze sa svih strana,
Ti, Božice, baneš znana.

Kao zvijezda ti si sjala
Brodolomcu ponad vala...
Mom si srcu oltar dala.

O ti vruljo sve vrline
S koje vječna mladost pline:
Nek mi nijemost s usta mine.

Sve prljavo ognjem žežeš,
Sve hrapavo gladiš, režeš,
Sve slabašno snagom stežeš.

Mojoj gladi budi jelo,
Usred noći svjetlo bijelo,
Na put prav me vodi smjelo.

I ojačaj moju snagu,
Operi mi nježnost dragu
Dodav kupki mirhu blagu.

Tad opaši malko bedra
Da me štiti čednost vedra:
S rajskom vodom budi štedra.

Dragulj-časo što se bliska,
Slani kruše dok se griska,
Božje vino, ti Franciska.

Prepjevaio Marko Grčić

MALI BAUDELAIREOV PARADOKS

Pjesma *Franciscae meae laudes*, koja, jedina na latinskome, u *Cvijetovima zla* (Les fleurs du mal) nosi rimski broj LX, u prvom je izdanju popraćena, na francuskome, podnaslovom *Vers composés pour une modiste érudite et devote* i ovom zanimljivom napomenom: »Ne čini li se čitatelju, kao meni, da je latinski jezik u smiraju dekadencije – taj duboki uzdah krepkoga bića već preobražena i pripravljen za duhovni život – osobito prikladan da izrazi strast kakvu nosi i osjeća svijet modernoga pjesništva? Mističnost je suprotni pol ove ljupkosti koji su Katul i njegova družba, grubi i skroz-naskroz epidermični pjesnici, poznavali tek kao pol senzualnosti. Solecizmi i barbarizmi u ovome čudesnom jeziku doimlju se kao nesklapnosti što ih nameće strast koja zaboravlja i izruguje pravila. Riječi upregnute

u nova značenja otkrivaju čarobnu nespretnost barbarina sa sjevera dok se klanja rimskoj ljepoti. Zar sama ova verbalna igra, kad nadvlada pedantsko mucanje, ne zrači divljom gracioznošću i baroknom djetinjarijom?» (Ch. Baudelaire, *Oeuvres complètes*, Bibliothèque de la Pléiade, Paris 1961, p. 1525.) Već prvi stih, *Novis te cantabo chordis* (doslovno: Novim ću te opjevati žicama, ili strunama) sadrži istančanu ironiju: da bi opjevao svoju kitničarku (izrađivačicu ženskih šešira), o kojoj poluironično, kaže da je *érudite et devote*, poseže za latinskim rimovanim osmercima crkvenih himana, uzvisujući tako ono što je društveno nisko i, s druge strane, unižavajući ono što je vjerski visoko. Kako se dosad nije ušlo u trag stvarnoj ženi koju Baudelaire evocira u svojoj pjesmi, može se, iz njezine osnovne intonacije, pretpostaviti da imamo pred sobom, nasuprot teološkoj orijentaciji Danteove Beatrice, smještene, u *Raju*, na laticu mistične ruže, sliku sublimacije erotskog iskustva u paklu ovostranosti. Pjesma je, u prijevodu Tina Ujevića, izišla u više izdanja *Cvjetova zla* (A. Jurjevića, D. Robić). Ovo je pokušaj da se ona još jednom pročita. Poznato je da je zbirku *Cvjetovi zla* Baudelaire isprva želio nasloviti *Lesbiennes* ili *Limbes*. Naslov *Lezbijke*, naravno, nije smišljen samo kao antimoralistička diverzija – ili ga mi, danas, samo tako *ne moramo* čitati – nego, prije svega, kao uputa u jedno shvaćanje ljubavi ljudskih bića, ponajprije žene i žene, koja pretpostavlja beskonačnu žudnju, ali ne i njezino ispunjenje, a susrećemo je, ako je ispravna analiza Denisa de Rougementa u knjizi *L'amour et l'Occident*, u drugom obliku već u provansalskih trubadura. Upravo tu vrstu prikraćene emocionalnosti otkrivamo, među ostalima, u pjesmama *Lesbos* i *Femmes damnées*, *Delphine et Hippolyte* (Prokletnice, Delfina i Hipolita): prva je tužaljka nad Sapphō, pjesnikinjom lezbijске ljubavi, koju siluje i ubija surov muškarac; druga je evokacija erotske strasti dviju žena, mitskih imena, koje nalaze užitak u istome plamenu što ih proždire poput prokletstva. Kritika je u *Cvjetovima zla*, kako je poznato, prepoznala tri stvarne žene oko kojih se, iako se one poimence ne spominju, vrti najveći dio knjige što se, provizorno, naziva ljubavnim kanconijerom. To su *Crna Venera*, mulatkinja, i povremeno prostitutka, Jeanne Duval, s kojom je pjesnik dugo živio; *Bijela Venera*, tj. Appolonie Sabatier, ljepotica na glasu po svojem salonu u kojem se jatila umjetnička elita; *Zelenooka Venera*, tj. Marie Daubrun, za koju se pjesnik tek kratkotrajno zanimao.

Tu se odrazi ljubavi evociraju u najraznovrsnijim situacijama, koje su neusporedivo više poetski i psihološki uvidi nego zbiljski prizori (Baudelaireova retorička neuroza kao da ne podnosi takvu vrstu mimetizma), ali u svima naslućujemo isti pozadinski doživljaj, tj. nemogućnost istinske uzajamnosti žene i muškarca. Identitet Baudelaireove Franciske, Frančeske ili Franjice, kao što smo rekli, nije se mogao utvrditi. Prepjev Tina Ujevića, premda nipošto nije najbolji rad te vrste, možda bi sretnije ulijegao u njegovu *Kolajnu* nego u *Cvjetove zla*, i ja ga spominjem s poštovanjem: on *jest*, na neki način, *bio* hrvatski Baudelaire, ali uvijek kao Ujević. Uostalom, u ogledu *Mučeništvo života i raj u afionu* (1933.), to i sam kaže: »Bio je, možda, u meni prije jedan Baudelaire nego jedan Ujević.«

M. G.